

Bir Sistemi Meşrulaştırma Pratiği Olarak Kendini Nesneleştirme

Gamze Doğan

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Kadın bedeninin nesneleştirilmesini kültürel açıdan olağan kabul eden bir toplumda yaşamının birey-beden ilişkisinde yarattığı bozulmaları ve bu bozulmalardan kaynaklanan psikolojik problemleri konu edinen kendini nesneleştirme kuramı son yıllarda daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Kendini nesneleştirme durumunun temelini sadece görünüm odaklı endişelerden almadığı, sistemi meşrulaştırma ile ilişkili daha geniş bir ideolojik-eleştirel yaklaşımla ele alınması gerektiği fikrinden yola çıkan çalışmacılar, sistemi meşrulaştırma ile kendini nesneleştirme arasındaki ilişkiyi sınamaya yönelik deneysel ve ilişkisel çalışmalar yapmışlardır. Bu makalede, daha önce Türkiye’de pek çalışılmayan kendini nesneleştirme kuramını özetlemek ve kendini nesneleştirme durumunun kaynağını aldığı düşünülen sistemi meşrulaştırma ile ilişkisine dair çalışmalar hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kendini nesneleştirme, sistemi meşrulaştırma, toplumsal cinsiyet, beden algısı

Abstract

Self objectification theory conceptualizes the psychological problems that are caused by living in a society that normalizes the sexual objectification of women’s bodies. Recently studies have started to focus upon self objectification’s environmental antecedents. System justification theory, as proposed by social psychologists, can be seen as a helpful device to understand and study self objectification from a broader perception. This review aims to summarize self objectification theory and its possible connection to the system justification, in light of the relevant literature.

Key words: Self objectification, system justification, gender, body image

Bedenin salt fizyolojik bir oluşum olmaktan öte kültürel ve sosyal bağlamda da var olduğu ve öznel olduğu kadar kültürel açıdan da “kamusal bir beyan” (Maalouf, 2012, s.322) olarak görüldüğü yargısı, insanlığın ilk evrelerinden itibaren oluşturulan toplumsal ilişkilerin sözlü ve yazılı kurallarıyla, medeniyetlerin ortaya koyduğu ürünlerdeki imgelerle ve psikoloji bilimi kapsamında yapılan çalışmalarla kendisine kanıt bulmaktadır. Özü itibarıyla, özel ve öznel olması beklenen bedenin, genel kurallar çerçevesinde değerlendirilmesi, şekillenmesi ve kimi zaman erk sahipleri tarafından hakkında kararlar verilmesi, içerisinde bulunan toplumsal yapının benimsediği daha genel bakış açılarının mikro düzlemdeki etkileri olarak görülebilir. Aynı zamanda bu durum, küresel bir akımın bireysel yaşamın en bireysel unsuru üzerindeki etkisi olarak da düşünülebilir. Kaynağının ne olduğu fark etmeksizin, beden-birey ilişkisi kültürel düzlemde incelendiğinde, bu alanda da cinsiyet farklılıklarının etkisinin değişen kültürel ve ekonomik yapıların aksine belirli bir süreklilik izlediği görülmektedir. Yetmişli yıllardan itibaren feminist bakış açısından daha çıkılarak yapılan çalışmalar, bedenin kültürel temsili söz konusu olduğunda kadın bedeninin medya yayınları gibi araçların etkisiyle bir nesneleştirme döngüsüne maruz bırakıldığını ortaya koymuştur (Courtney ve Lockeratz, 1971; Hill ve Fischer, 2008, Zimmerman ve Dahlberg, 2008). Araştırmacıların, cinsel nesneleştirmeyi ve onun kurbanı olarak görülen kadınların yaşadıkları olumsuz durumları çalışırken beden-kadın ilişkisini eklektik bir bakış açısıyla ele alan Simone de Beauvoir’dan etkilendiklerini düşünmek mümkündür. Keza Simone de Beauvoir (1971), kadınların yaşam sürecinde içerisinde buldukları kültürel yapının bedenleriyle olan ilişkisinin erkeklerinkinden oldukça farklı olduğunu belirtmiştir. Bu farklılık, Fredrickson ve Roberts’ın (1997) söylemiyle kadının kendi kendisinin (bedenin) denetçisi olmasına sebep olmaktadır.

Kadınların (daha sonra açıklanacağı gibi kimi zaman da erkeklerin) bedenleriyle olan ilişkisini kontrolü altına alan ve öznellikten çıkararak bu sosyal pratiğin nasıl ortaya çıktığı ve sonuçları araştırmacılarca ele alınmıştır. Sözü edilen durumun yol açtığı olumsuz çıktılar ve bu durumun kaynağını oluşturduğu düşünülen ortak bilişsel yapı iki ayrı teorisinin konusunu kapsar görünmektedir. Bunlardan ilki, özellikle kadınların, bedenlerine yöneltilen ve cinsel nesneleştirmeden beslenen eleştirel bir gözün içselleştirilmesi sonucu yaşadıkları psikolojik ve sosyal zorlukları konu edinen kendini nesneleştirme kuramı, diğeri ise bireylerin yaşadıkları olumsuz durumun sorumlusu olan yapıya ya da sisteme karşı bir tepki göstermektense o sistemi daha yüksek statülü gruplardan çok daha fanatikçe savunmalarının ve korumalarının altında yatan bilişsel işleyişi açıklayan sistemi meşrulaştırma kuramıdır. Bu makale, kendini nesneleştirme kuramı

hakkında bilgi vermeyi ve bu iki kuramın kesiştikleri noktaları, yapılan çalışmalar ışığında özetlemeyi hedeflemektedir.

Kendini Nesneleştirme Kuramı

Günlük yaşamın arka fonuna yerleştirilmiş olan ve yaygınlığı dolayısıyla normalleştirilen cinsel nesneleştirme yaşantıları bireyin salt vücut olarak varlığının kabul edilmesi ve vücudunun, düşüncelerinin, duygularının ve isteklerinin göz ardı edilip yalnızca başkalarının ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabilir bir nesneymiş gibi algılanması durumu olarak tanımlanmaktadır (Aubrey, Henson, Hopper ve Smith, 2009; Gordon, 2008; Moradi, Dirks ve Matteson, 2005). Tanımından da anlaşılacağı gibi birey için hem sosyal hem de psikolojik yaşamda olumsuzluklara yol açması kaçınılmaz olan cinsel nesneleştirmenin bu sonuçlara nasıl yol açtığı, diğer bir deyişle denkleme arada bulunan değişkenin ne olabileceği konusu 1997 yılında Fredrickson ve Roberts tarafından ortaya konulan kendini nesneleştirme kuramına kadar belirsizliğini korumuştur. Cinsel nesneleştirme yaşantısının sonuçlarının kendini nesneleştirme aracılığıyla ortaya çıktığı fikri kuramın çıkışını takiben yapılan çalışmalarla kanıt bulunmuştur. Hill ve Fischer (2008) cinsel nesneleştirmeyi geniş kapsamlı olarak ele aldıkları çalışmalarında katılımcıların cinsel taciz, tecavüz ya da cinsel bakışa (gaze) maruz kalma anıları ile kendini nesneleştirme düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmak istemişlerdir. Bunun için katılımcıların otobiyografik beyanlarından yararlanan çalışmacılar, katılımcıların kendilerine bakıldığını, kendileri hakkında yorum yapıldığını ve tacize uğradıklarını belirttikleri durumlarda kendi bedenlerini işlevsel bağlamdan çok görünüm bağlamı ele aldıklarını (kendilerini nesneleştirdiklerini) ortaya koymuşlardır. Bu ilişkinin hem erkek hem de kadın katılımcılar için anlamlı olduğu ve cinsel yönelimden etkilenmediği belirtilmiştir. Ancak cinsel nesneleştirmenin daha şiddetli sonuçları (tecavüz, vb.) ile kendini nesneleştirme arasında bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmacılar bu durumu söz konusu şiddet yaşantılarının herhangi bir ara değişken olmadan doğrudan psikolojik problemlere yol açması ile açıklamışlardır. Moradi, Dirks ve Matteson (2005) ise bedenle ilintili sosyokültürel beklentilerin içselleştirilmesinin, cinsel nesneleştirme ile vücut utancı, kendini gözetleme (self-surveillance) ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkiye aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Kendini nesneleştirme çalışmacılarına göre kendini nesneleştirme durumundaki birey benliğini temsil etme görevi yüklediği bedenini, görünüm odaklı cinsiyetçi beklentilerden (zayıflık, genel-geçer güzellik vs.) beslenen ve bu beklentiler doğrultusunda eleştirel bir bakış benimseyen bir üçüncü şahıs gözüyle görmekte ve bu

nedenle bedeninin nasıl hissettiği (içsel iyilik durumu), nasıl görüldüğü karşısında önemsizleşmektedir (Calogero, Tantleff-Dunn ve Thompson, 2011; Fredrickson ve Roberts, 1997; Harrison ve Fredrickson, 2003). Sözü edilen cinsiyetçi beklentiler ise her iki cins için farklı içeriklere sahiptir; erkekler için ideal beden beklentisi iyi gelişmiş kol ve göğüs kasları ve geniş omuzlar olarak örneklendirilebilecekken (Pope ve ark., 2000) kadınlar için vücut kitle endeksi 16'dan düşük çok zayıf bir kadın imgesinin öne çıkarıldığı görülmektedir (Wykes ve Gunter, 2005). Kendini nesneleştirme, aktarılan beden odaklı cinsiyetçi beklentilerin birey tarafından içselleştirilmesi sonucunda bireyin kendi bedenine yabancılaşması, onu bir nesne olarak görmesi durumudur. Kuramın tanımına bakıldığında kendini nesneleştirme durumunun sosyal hayatın en derin ve sağlam ayrımlarından biri olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının, bireyin kendilik algısı üzerindeki etkisi olduğu görülmektedir. Kadını edilgen kılan kültürel beklentilerin sonucu olan bu etki bireysel bağlamda her iki cins açısından farklı psikolojik olgulara yol açmaktadır. Daha doğrudan gözlemlenebilecek olan sosyokültürel bağlamlı çıktılar da oldukça trajiktir. Kadının pasifleştirilmesi, bakılması ve incelenmesi hoş görülen bir nesne haline getirilmesi çok daha büyük sosyal sonuçların nedeni olarak görülebilir (tecavüz, taciz, maaş eşitsizliği vs.) (Fredrickson ve Roberts, 1997). Calogero ve arkadaşları (2011) ise kendini nesneleştirme, bir sonraki ana başlıkta ayrıca inceleneceği gibi, daha politik bir açıdan yaklaşmış, cinsel nesneleştirme ve bunun sonucu olan kendini nesneleştirmeyi "hem kültürel hem de bireysel düzeyde ataerkil toplumlarda yer alan ve kadınların dezavantajlı statülerini güçlendiren cinsiyetçi ideolojilerin manifestosu" olarak görmüşlerdir (s. 13).

Beden odaklı sosyal beklentilerin içselleştirilmesi durumunun oluşumuna bakıldığında çocukluk sosyalleşmesinin önemi göze çarpmaktadır. Henüz doğduğu anda cinsiyet temelli ayrıma uğrayan birey (de Beauvoir, 1971), bu ayrımı besleyen ve sürekliliğine sebep olan daha geniş bir ideolojik ağına dikte ettikleri doğrultusunda beden ve benlik ilişkisini etkileyecek birçok uyarıcıya maruz kalır. Bu uyarıcılar, kendini nesneleştirme kuramı kapsamında incelendiğinde iki cins için özünde farklı ancak görünürde aynı mesajı taşımaktadır. Calogero ve arkadaşlarına (2011) göre;

"Kız ve erkek çocuklarının sosyokültürel etmenlerden ve toplumsal cinsiyet bazlı sosyalleşmeden öğrendikleri şey; kadın bedenine bakılmasında, yorum yapılmasında, değerlendirilmesinde ve cinsel açıdan rahatsız edilmesinde- cinsel yünden nesneleştirilmesinde yanlış bir şey olmadığıdır." (s. 7)

Çalışmacılar tarafından belirtilen öğretiler yaşam sürecinde kadınlar açısından varlığını bilinç düzeyinde ya da bilinçdışı düzeyde sürdürmektedir. Bu öğretilerin

getirdiği yükü beraber büyüyen kız çocuğuna, Berger (1988) tarafından da belirtildiği gibi, "sürekli görüntüsü eşlik eder" (s. 40). Devamlı bedeni izleme durumu kendini nesneleştirme kuramı kapsamında alışılmış gözetim (habitual monitoring) olarak kavramsallaştırılmıştır. Söz konusu gözetim durumu ise de Beauvoir (1971) tarafından "ikiye bölünme" olarak adlandırılmış ve bu durumun kadınlar tarafından en çok ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde yaşandığı düşünülmüştür. Kendini nesneleştirme çalışmacıları da de Beauvoir ile aynı yönde öngörülerde bulunmuşlardır. Kadının cinsel obje olarak görülmesi ve bilinçsizce bu bakış açısını benimsemesi bedenini üretken olduğu yıllarda en üst düzeye ulaşır, yaşı ilerledikçe kadının vücudu bir nevi görünmez olur ve kadın bu çift yönlü (sosyal alandan ve bireysel alandan gelen) nesneleştirilmenin olumsuz çıktılarına karşı zırhlıdır; nesneleştirme örüntüsünden etkilenmez hale gelir (Fredrickson ve Ann-Roberts, 1997; Tiggemann ve Lynch, 2001). Keza de Beauvoir (1971) "İkinci Cins" adlı kitabında yaşlı kadınların "beden" olmaktan çıkıp "daha önce hiç tatmadıkları bir sağlık, denge ve canlılık" hissine kapıldıklarını söylemektedir. Bu durum kendini nesneleştirilmenin temelinde yer alan cinsel nesneleştirme yaşantısının evrimsel bir temeli olduğu düşüncesini de doğurmaktadır. Buss (1996) kadınların fiziksel görünümüne erkeklerden daha fazla önem verilmesini üreme bağlamı açıklanmış, bel-kalça oranı gibi görsel özelliklere atfedilen önemin atasal temelli olduğunu belirtmiştir. Ancak bazı araştırmacılar bu durumun sosyokültürel temelini daha etkili olduğunu söylemektedirler (Wolf, 2002; Wykes ve Gunter, 2005). Kendini nesneleştirme kuramı ise bu tartışmaları içermekte, ideal kadın imgesinin devamlı öne çıkarıldığı bir kültürde kadınların nasıl etkileneceği ile ilgilenmektedir (Miner-Rubino, Twenge ve Fredrickson, 2002).

Kendini nesneleştirmeden temelini alan bedeni devamlı gözlemlene davranışı kaçınılmaz olarak bireyin sosyal ve ruhsal yaşamını olumsuz açıdan etkilemektedir. Kendini nesneleştirme çalışmacılarının öngördüğü, bedenini devamlı olarak içsel denetçi tarafından değerlendirilmesi ve değiştirilmeye çalışılması durumunun yol açtığı sonuçlar iki başlıkta toplanabilir: performans ve psikolojik çıktılar. Bir sonraki bölümde bunlara ilişkin çalışmalara yer verilmiştir.

1. Performans Bağlamlı Çıktılar

Kendini nesneleştirme durumunun bireylerin bilişsel ve fiziksel performanslarına olan olumsuz etkisi Fredrickson, Roberts, Noll, Quinn ve Twenge (1998) tarafından yapılan bir deneysel çalışma ile ele alınmıştır. Çalışmacılar kendini nesneleştirilmenin temel olarak bir "aksama" olmasından yola çıkmış ve bireylerin bilişsel süreçlerinin kendini nesneleştirme durumunda o an içerisinde bulunulan doğal akıştan koparak nasıl görüldük-

leri ile ilgili düşüncelere takıldığını ve bu nedenle diğer işlerde kullanılabilecek bilişsel kaynakların görünüm bağlamlı düşünceler tarafından sömürüldüğünü öne sürmüşlerdir (Fredrickson ve Roberts, 1997; Fredrickson ve ark., 1998; Quinn, Chaudoir ve Kallen, 2011). Fredrickson ve arkadaşları (1998) kendini nesneleştirmenin bilişsel süreçler üzerindeki bu sömürüsünü ortaya koymak amacıyla daha sonra da sıklıkla kullanılacak olan mayo-süveter koşullarını kullanmışlardır. Çalışmacılar seçkisiz olarak bu iki koşuldan birine atanan ve atandıkları koşuldaki giysiyi giymeleri istenen katılımcıların matematik performanslarında görülen değişimi ölçmüş ve sonuç olarak sözü edilen manipülasyonun yalnızca kadınlardan bir performans düşüklüğüne yol açtığını ortaya koymuşlardır. Çalışma verilerine göre mayo koşulundaki kadınların matematik performansları diğer koşuldaki katılımcılardan daha düşüktür. Erkekler için ise iki koşul arasında herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Aktarılan çalışma daha sonraki yıllarda eksiklikler (etnik çeşitlik, farklı bilişsel performanslar) gözetilerek tekrarlanmış ve aynı sonuçlar elde edilmiştir (Hebl, King ve Lin, 2004; Quinn, Kallen, Twenge ve Fredrickson, 2004). Ancak, Hebl ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında erkek katılımcılardan mayo koşulunda bol deniz şortu yerine dar yüzücü mayosu giymeleri istenmiş ve manipülasyonun kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de performans düşüklüğüne neden olduğu görülmüştür.

Beden bağlamlı endişeler ve düşüncelerle bölünen dikkatin olumsuz etkisi kendisini yalnızca bireyin bilişsel süreçlerinde göstermemektedir. Filozof Iris Young kendini nesneleştirme kuramının çikışından önce kadınlardaki görünüm kaygısından kaynaklanan dikkat dağılmasının fiziksel performans gerektiren işlerde başarısızlığa neden olduğunu belirtmiştir. Young'a (1990) göre kadınların dikkatlerinde bölünme onların beden hareketlerini "ürkek, kararsız ve yarım" yapmaktadır (akt. Fredrickson ve Roberts, 1997). Kendini nesneleştirme çalışmacıları Young'un açıklamasından hareketle kadınların fiziksel performanslarında görülmesi muhtemel başarısızlıkları kuram bağlamında araştırmışlardır. Çalışmacılar performans ölçütü olarak, başarıyla gerçekleştirilebilmesi için bedeninin tümünün eylemin akışına kapıtılmasını gerektiren top atmayı almış ve yüksek kendini nesneleştirme düzeyinin düşük top atma performansı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Söz konusu ilişkinin etnik ardalın, boy, kilo ve kas gücü gibi farklılıklardan etkilenmediği görülmüştür (Fredrickson ve Harrison, 2005).

2. Psikolojik Durum Bağlamlı Çıktılar

Önceden aktarıldığı gibi kendini nesneleştirme, cinsel nesneleştirme ile olumsuz çıktılar arasında aracı görevi görmektedir. Bu nedenle kendini nesneleştirme durumunun neden olduğu düşünülen psikolojik

sorunların cinsel nesneleştirme çalışmacılarınca ortaya konanlarla aynı olduğu görülmektedir. Bunlar; yeme bozuklukları, depresyon ve cinsel işlev bozuklukları olarak özetlenebilir.

Kuramın öngördüğü ve cinsel nesneleştirmenin neden olduğu kendini nesneleştirme durumunun olumsuz psikolojik sonuçları olan beden utancı, içsel durum farkındalığında azalma ve görünüm anksiyetesi, yeme bozukluğu eksenli çalışmalarca konu edinmiştir. Yapılan çalışmalar özellikle bireyin kendisini kültürel normlarla kıyaslayıp bu normlara uymadığını fark ettiği zaman hissettiği duygu olarak açıklanan beden utancı ile yeme bozukluğu arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu çalışmalardan ilki Noll ve Fredrickson (1998) tarafından yürütülmüş ve kendini nesneleştirme ile yeme bozuklukları arasında hem aracılı hem de doğrudan ilişki bulunmuştur. Çalışma verilerine göre kendini nesneleştirme beden utancına yol açmakta ve beden utancı yeme bozuklukları semptomlarının görülmesine sebep olmaktadır. Ayrıca kendini nesneleştirmenin doğrudan yeme bozuklukları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Söz konusu ilişki daha sonra yapılan çalışmalarda da ortaya konmuştur (Calogero, 2009; Calogero, Davis ve Thompson, 2005; Muehlekkamp ve Saris-Baglama, 2002; Tiggemann ve Slater, 2001; Tyłka ve Hill, 2004). Beden utancına ek olarak kendilik gözetiminin (Tiggemann ve Slater, 2001) ve görünüm anksiyetesinin de (Slater ve Tiggemann, 2010) yeme bozukluğu semptomlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kendini nesneleştirme kuramı açısından incelendiğinde depresyonun yeme bozuklukları ile benzer etmenlerden beslendiği görülmektedir. Ancak depresyon konusunda yapılan çalışmalar yeme bozukluklarına kıyasla daha kısıtlıdır. Genel olarak, kendini nesneleştirme ve depresif duygu durumu arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişki bazı çalışmalarda doğrudan (Miner-Rubino ve ark., 2002; Muehlekkamp ve Saris-Baglama, 2002; Tiggemann ve Kuring, 2004), diğer bazı çalışmalarda ise aracılı (Grabe, Hyde ve Lindberg, 2007; Haines ve ark., 2008; Szymanski ve Henning, 2007) bir yapıya sahip görünmektedir. Söz konusu araçlar ise kendini nesneleştirme kuramının öne sürdüğü olumsuz sonuçlar olan beden utancı, görünüm anksiyetesi ve içsel durum farkındalığında azalmadır.

Kuramsal temelde doğrudan bedeninin öne çıktığı bir aktiviteyi etkilediği için kendini nesneleştirme ile kuvvetli bir ilişki göstermesi beklenen cinsel işlev bozuklukları (Steer ve Tiggemann, 2008; Tiggemann, 2011), kuram içerisinde nesneleştirmenin neden olduğu beden gözetimi durumu bağlamında ele alınmıştır. Yapılan çalışmalar kendini nesneleştirme ve cinsel işlev bozuklukları arasındaki ilişkinin beden gözetimi (kendini gözetleme) ve bunun sonucu olarak beden utancında ve benlik farkındalığında artma aracılığıyla ortaya çıktığını

göstermiştir (Calogero ve Thompson, 2009; Sanchez ve Kiefer, 2007; Steer ve Tiggemann, 2008; Wiederman, 2000). Bu ilişki çoğunlukla kadınlar için anlamlı gözükse de erkeklerin de bu olumsuz çıktıya karşı tamamen bağışık olmadığı düşünülmektedir (Sanchez ve Kiefer, 2007).

Kendini Nesneleştirme ve Medya

Fredrickson ve Roberts (1997) sözü edilen olumsuz sonuçların nedeni olan kendini nesneleştirme durumunun yaşam sürecinde oluşumunda medya yayınlarının etkisi üzerinde ayrıca durmuşlardır. Kendini nesneleştirme çalışmacılarına göre ulaşılması zor idealize edilmiş beden imgelerinin devamlı sunumu, kadınların ve çocukların bu imgeleri içselleştirmelerine (Harrison ve Fredrickson, 2003) neden olmaktadır. Ek olarak, kadınların ve çocukların, medya yayınları tarafından aktarılan beden değiştirilebilir ve değiştirilmesi gereken bir oluşum olduğu mesajından da (Monro ve Huan, 2006) etkilendikleri ve yukarıda sözü edilen patolojik durumların ortaya çıktığı düşünülmektedir. Medya ve kendini nesneleştirme arasındaki ilişki yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Örneğin Knauss, Paxton ve Alsaker (2008) tarafından yapılan bir çalışmada medyada aktarılan ideal beden imgelerinin içselleştirilmesinin beden gözetleme ve beden utancı ile ilişkisine bakılmıştır. Çalışma verileri içselleştirilmiş medya ideallerinin düşük benlik saygısı ile ilişkisinin beden utancı ve beden gözetleme aracılığıyla ortaya çıktığını göstermiştir. Bu ilişki genel düzlemde cinsel nesneleştirme olumsuz sonuçlarının kendini nesneleştirme aracılığıyla ortaya çıkması ile benzerlik göstermektedir. Başka bir çalışmada ise spor medyasında kadın bedeninin nesneleştiriliyor olmasından yola çıkan çalışmacılar sporcu kadınlara ait görüntüleri bedenine öne çıkarıldığı sporu yapan kadınlar (örn., jimnastik) ve performansın öne çıkarıldığı sporları yapan kadınlar (örn., basketbol) olmak üzere iki gruba ayırmış ve bu gruplara ait görüntülerin kadınların kendini nesneleştirme düzeyi üzerindeki etkisini incelemiştir. Elde edilen veriler beyaz ve diğer ırklardan katılımcıların ideal beden farklılıklarından kaynaklanan iki ayrı sonuç ortaya koymuştur. Beyaz katılımcıların kendini nesneleştirme düzeyinin bedenine öne çıkarıldığı sporu yapan kadın imgelerine maruz kalmalarının ardından artış gösterdiği, diğer ırklardan kadınların ise bu artış diğer gruptaki (performans) imgelere maruz kalmanın ardından yaşadıkları görülmüştür. Bu farklılığın, daha önce de belirtildiği gibi, her iki gruptaki katılımcıların farklı beden tiplerini idealleştiren bir sosyalleşme sürecini yaşamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir (Harrison ve Fredrickson, 2003). Harper ve Tiggemann (2008) ise dergilerde yer alan reklamların etkisini incelemiş ve zayıflamak ile ilişkili ürünlerin reklamlarına

maruz kalma ile yüksek düzeyde kendini nesneleştirme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Kendini Nesneleştirme ve Cinsiyet

Kuramsal temelde kendini nesneleştirme durumunun esas olarak kadınları etkileyen bir yaşantı olması beklenmektedir. Bu beklenti kuramın temelini aldığı cinsel nesneleştirme üzerinde yapılan çalışmaların sonuçları ve kuramın içeriğindeki diğer etmenler göz önüne alındığında anlaşılır görülmektedir. Ancak kuramın çıkışını takiben yapılan bazı çalışmalar erkeklerin de kültürel olarak günlük hayatın çeşitli etmenleriyle işlenen ideal beden imgesini içselleştiriyor olabileceği düşüncesini doğurmuştur. Her ne kadar erkeklerin ideal bedeni dikte eden uyarıcılara maruz kalmasının kendini nesneleştirme durumuna yol açması olası görülse de bazı çalışmacılar erkeklerin bu durumun olumsuz sonuçlarını daha az yaşadıklarını öne sürmüşlerdir (örn., Quinn ve ark., 2006). Nitekim elde edilen bazı veriler kadınların hem kendini nesneleştirme durumundan hem de bu durumun olumsuz sonuçlarından daha fazla etkilendiklerini ortaya koymuştur (Fredrickson ve ark., 1998; Roberts ve Gettman, 2004; Strelan ve Hargreaves, 2005). Söz konusu cinsiyet ayrımını Huebner ve Fredrickson (1999) tarafından lisans öğrencileri ile yapılan bir çalışma da destekler niteliktedir. Bu çalışmacılar kadın ve erkek katılımcıların kendini nesneleştirme yaşantılarını otobiyografik belleğe ait anılarının birincil kişi ya da dışardan bir kişi perspektifinden işlenmesi temelinde incelemişler ve sonuç olarak kadınların hem genel otobiyografik anılarında hem de cinsel nesneleştirme yaşantısının olası bulunduğu otobiyografik anılarında “dışarıdan” perspektifini kullandıklarını bulmuşlardır. Erkeklerin kendini nesneleştirme yaşantısından kadınlarla eşit düzeyde etkilendiği sonucuna ulaşan bazı çalışmalar da vardır. Örneğin Hebl ve arkadaşları (2004) erkek katılımcıların da (yine kadınlara kıyasla daha az olsa da) kadın katılımcılar gibi kendini nesneleştirme durumunun yaratıldığı koşulda (yüzücü mayosu giymek) vücut utancı ve görünüm anksiyetesi gibi olumsuz duyguları belirttiklerini ortaya koymuştur. Söz konusu olumsuz duygularının etnik ardalardan etkilenmediği görülmüştür. Ek olarak Türkiye örnekleme ile yapılan bir çalışmada da kadınların ve erkeklerin kendini nesneleştirme düzeyleri arasında bir farklılık bulunamamıştır (Doğan, 2013). Aynı şekilde, Morry ve Staska da (2001) kendi katılımcı grupları içerisinde kendini nesneleştirme düzeyi ile ilgili cinsiyet temelli bir farklılık olmadığını ortaya koymuşlardır. Bu bilgiler göz önüne alındığında kültürel beklentilerin çoğunlukla kadın bedeni üzerinden şekillendiğini ancak erkeklerin bu duruma tamamen bağışık olmadığını düşünmek mümkündür. Yalnızca erkek katılımcılar ile yapılan bir çalışmada ise eşcinsel ve heteroseksüel erkekler

karşılaştırılmış ve eşcinsel erkeklerin diğer katılımcılara göre daha yüksek kendini nesneleştirme düzeyine, vücut hoşnutsuzluğuna ve daha zayıf olma isteğine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak kendini nesneleştirme durumunun yaratıldığı koşulda da eşcinsel erkeklerin heteroseksüel erkeklerle göre daha çok olumsuz duygular (vücut utancı ve vücut hoşnutsuzluğu) tecrübe ettikleri ve yemek kısıtlamasına gittikleri görülmüştür (Martins, Tiggemann ve Kirkbride, 2007). Bu çalışma, eşcinsel erkeklerin nesneleştirme düzlemindeki konumlarını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Kişisel Olan Politiktir: Bir Sistemi Meşrulaştırma Pratiği Olarak Kendini Nesneleştirme

Medya ve kişiler arası ilişkiler gibi günlük yaşam etmenleri tarafından devamlı olarak aktarılan ideal beden imgelerinin kadınların genel iyilik hallerine olan etkisine daha net bir bakış sağlayan kendini nesneleştirme kuramı, sosyal normların ya da toplumca dikte edilen duygu ve düşüncelerin içselleştirilmesi ile ilintili bir diğer kuram ile benzerlik göstermektedir. Temelini kuramların içselleştirme ve dezavantajlı grupları etkileme özelliklerinden alan bu benzerlik, bu bölümde ilgili literatür çerçevesinde özetlenmektedir.

Forbes, Collinworth, Jobe, Braun ve Wise'a (2007) göre değişen güzellik kriterlerine rağmen güzellik algısıyla ilgili sosyal etmenlerden biri olan; hem kadınların hem de erkeklerin, kadın bedenini ideal beden beklentilerine göre eleştirme durumu sabit kalmıştır; Wolf (2002) ise bu kriterlerin kadınların ekonomik hayata ve yönetime daha çok katılması ile birlikte koparılan zincirlere karşılık karşılıklarına yeni ve daha güçlü düğümler olarak konulduğunu belirtmektedir. Sözü edilen ideal beden beklentilerinin bireysel yaşamı etkileyen çok daha geniş bir cinsiyetçi ideolojinin ürünü olduğu düşünülebilir. Bu makalede "cinsiyetçi ideoloji"; toplumun genelince kabul edilen, kadın ve erkeği yalnız biyolojik olarak değil sosyal bağlamda da ayırtıran, bu ayırtırmada da kadını dezavantajlı konuma sıkıştırıran bir biliş olarak kavramsallaştırılmıştır. Forbes ve arkadaşları (2007) bu cinsiyetçi ideolojinin cinsiyet eşitsizliğinin korunmasına hizmet ettiğini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında, ideal beden beklentilerinden beslenen ve eleştirel bakışı benimseyen, bireye yine kendisi tarafından yöneltilmiş yargılayıcı gözün salt fiziksel görünüm odaklı endişelerden kaynaklandığını düşünmek mümkün olmamaktadır. Daha önce yapılan çalışmalar kendini nesneleştirme durumunun psikolojik ve fizyolojik iyi hal (Calogero, 2009; Calogero ve Thompson, 2009; Grabe, Hyde ve Lindberg, 2007; Muehlenkamp ve Saris-Baglana, 2002; Noll ve Fredrickson, 1998; Prichard ve Tiggemann, 2005; Tiggemann ve Slater, 2001; Tylka ve Hill, 2004) ile per-

formans (Gapinski, Brownell ve LaFrance, 2003; Fredrickson, Roberts, Noll, Quinn ve Twenge, 1998; Fredrickson ve Harrison, 2005; Greenleaf, 2005; Hebl, King ve Lin, 2004; Symanski ve Henning, 2007; Quinn, Kalen, Twenge ve Fredrickson, 2006) üzerindeki etkileri konusunda önemli veriler ortaya koymuştur. Ancak son yıllarda kendini nesneleştirme kuramı görünüm odaklı endişeler ve bunların olumsuz psikolojik sonuçları düzleminden çıkarılmıştır. İçselleştirilmiş denetçinin kaynağını, sistemi meşrulaştırma olarak adlandırılan ve düşük statülü grupların kendi dezavantajlı konumlarına yol açan sisteme olan bağlılıklarını konu alan daha kapsamlı bir sistemden aldığı düşünülmeye başlanmıştır (Calogero 2013; Calogero ve Jost, 2011; Jost ve Banaji, 1994).

Kendini nesneleştirmenin neden olduğu görünüm odaklılığın kadınları de Beauvoir'in (1971) söylemiyle "edilgen güzellik ülküsü"ne (s. 196) uygun imgelere maruz bırakan sosyokültürel baskıların içselleştirilmesiyle ortaya çıkması ve sözü edilen görünüm beklentilerinin genel cinsiyetçi tutum ile gösterdiği benzerlik göz önüne alındığında çalışmaların yönünde görülen kuramsal değişimin nedeni daha iyi anlaşılmalıdır. Kadınları devamlı olarak kendi kendilerini denetleme ve düzenleme kısılacında Narcissus gibi kendi görüntüleri olmadan yaşayamaz duruma getiren kendini nesneleştirme durumu sosyokültürel düzlemde halihazırda kadınlara yüklenen görevlere uygunluk göstermektedir. Kadınlar güzelliğin simgesidir, dolayısıyla bilişsel enerjisini harcamak pahasına devamlı görünümü ile meşgul olan bir kadının davranışı içerisinde yaşanan ideolojiye uygundur. Genel cinsiyet beklentileri ile uyumluluk gösteren bu yaşantının kadınları kendi baskı altındaki konumlarının uygulayıcısı durumuna düşürdüğü ve böylece kadınların kendi dezavantajlı konumlarının sürdürülebilirliğinde aktif bir rol oynamalarına neden olduğu görülmektedir (Calogero, 2013). Bilişsel, fiziksel ve hatta maddi kaynakları kontrolü altına alan bu davranımın ondan en çok zarar gören kadınlar tarafından daha çok benimsenmiş olması durumunun (Fredrickson ve Roberts, 1997) yarattığı ikilemin açıklanmasında sistemi meşrulaştırma bakış açısı yardımcı olmaktadır (Calogero ve Jost, 2011). Çünkü, Jost ve Banaji (1994) tarafından ortaya atılan sistemi meşrulaştırma kuramı, dezavantajlı grupların bireylerinin iç grup çıkarlarına ve bireysel çıkarlara ters düşmesine rağmen daha avantajlı grupların üyelerine kıyasla içerisinde bulunulan statükoyu daha fazla korumalarına neden olan bilişsel yapıya odaklanmıştır. Bu çerçeveye oturtulduğunda; dezavantajlı bir grubun üyesi olan kadınların, bilişsel ve fiziksel enerjilerini kendileri için hem soyut hem de somut anlamda daha faydalı olabilecek işlerde kullanabilecekken (bireysel çıkarlar) ve sosyal ilişkilerdeki değişim dezavantajlı statülerini iyileştirebilecekken (iç grup çıkarları) olumsuz yaşantılarına sebep olan eylemin uygulayıcısı konumunda

bulunmaları ile sistemi meşrulaştırma arasındaki ilişki daha net anlaşılmalıdır. Calogero'nun (2013) belirttiği gibi "Kadınların bedenleri sistemi meşrulaştırma için etkin bir mekan olmaktadır" (s. 317). Bu durumda kadınların kendini nesneleştirmeden kaynağını alan tüm eylemleri esasında statükonun devamlılığını sağlamaktadır. Ek olarak kendini nesneleştirme durumunun, sistemi meşrulaştırma kuramında da ön görüldüğü gibi, iç grup yanlılığını yok ettiği düşünülebilir; kendini nesneleştirme düzeyindeki ve güzelliğe atfedilen önemdeki artış diğer kadınlara karşı duyulan düşmanlıktaki artışla ilişkili bulunmuştur (Forbes ve ark., 2007; Loya, Cowan ve Walters, 2006).

Kendini nesneleştirme ve sistemi meşrulaştırma arasındaki ilişki kuramsal temelde öngörülebilir olmasına karşın bu konu ancak son yıllarda çalışmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Kendini nesneleştirme çalışmacılarından Calogero ve sistemi meşrulaştırma kuramının kurucularından Jost tarafından 2011 yılında yapılan çalışma bilindiği kadarıyla bir ilk niteliği taşımaktadır. Bu çalışmacılar sistemi meşrulaştırma düzeyinin manipülasyonunda kendilerinden önce sınıyan ve doğrulanan bir yarıdan faydalanmışlardır; "korumacı cinsiyetçilik sistemi meşrulaştıran bir ideolojidir" (s. 214). Bu nedenle korumacı cinsiyetçiliğin sistemi meşrulaştırma işlevini yerine getirdiği düşünülmektedir. Korumacı cinsiyetçiliğin kadınları narin, kibar, yardımsever, sıcakkanlı ve erkekler tarafından korunmaya muhtaç bireyler olarak gören gözlüğü, kadınların yeterliliklerini yok saymakta ve onları başkalarına muhtaç hale getirmektedir (Eagly ve Mladinic, 1989, 1993; akt. Jost ve Kay, 2005; Sakallı-Uğurlu, 2003). Bu pencereden bakıldığında korumacı cinsiyetçiliğin, çalışmanın sonuçlarında da görülebileceği gibi, yalnızca sistemi meşrulaştırma ile değil, kadını pasifize eden ve dış görünüm odaklı olmasına sebebiyet veren sosyal örüntünün bir ayağı olan kendini nesneleştirme ile gösterdiği ilişki de daha net görülebilmektedir. Her iki kavram da kadını toplumsal cinsiyet beklentileri ile aynı yönde bir edilgenliğe mahkum etmektedir. Bireylerin zihinlerinde, kadınlara dair keskin olumsuz değerlendirmeleri ve yaptırımları içeren bir bilişsel yapı olarak tanımlanabilecek düşmanca cinsiyetçilik ile kıyaslandığında daha zararsızmış gibi görünen korumacı cinsiyetçilik, çalışmacılara göre kadınların ilgilerini var olan cinsiyetçi sistemde en kolay şekilde fayda elde edebilecekleri yönlerine, yani görünümüne, çekerek (Calogero ve Jost, 2011) birey-beden ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Korumacı cinsiyetçi bakış açısı, Glick ve Fiske (2001) tarafından da cinsiyet eşitsizliğinin meşrulaştırılması ile aynı görülmüştür. Jost ve Kay (2005) tarafından yürütülen çalışmada da korumacı cinsiyetçiliğe maruz kalmanın kadınlarda toplumsal cinsiyet bağlamı ve genel sistemi meşrulaştırma düzeylerinde artışa neden olduğu görülmüştür. Bu

bilgilerden yola çıkan Calogero ve Jost (2011), katılımcıların sistemi meşrulaştırma işlevi taşıdığı düşünülen korumacı cinsiyetçiliğe uygun uyarıcılara maruz kaldıkları durumlarda kendini nesneleştirme kuramının öne sürdüğü etmenler olan beden gözetimi ve beden utancı düzeylerindeki değişimleri gözlemlemek istemişlerdir. Ek olarak, sistemi meşrulaştırma kuramı tarafından öne sürülen bilişsel kapanış ihtiyacı (bir konuda belirsizliği veya karmaşayı engellemek amacıyla herhangi bir çözüme ya da cevaba yönelik istek) da araştırma denklemine alınmıştır. Çalışmanın manipülasyonu, katılımcılardan korumacı cinsiyetçiliğe uygun bir takım ifadeleri okumaları istenerek gerçekleştirilmiştir. Yürütülen ilk çalışmada korumacı cinsiyetçiliğe maruz kalmanın yalnızca kadınlar için beden gözetimi ve beden utancında artışa neden olduğu görülmüştür. Erkeklerin beden gözetimi ve beden utancı düzeyleri ise söz konusu manipülasyondan (korumacı cinsiyetçilikle ilgili yargılara maruz kalma) etkilenmemiştir. Bu veri kendini nesneleştirmenin bireyin bedeniyle ilgili endişelerinden daha geniş bir ideolojik durumdan kaynağını aldığına dair ilk kanıttır. Çalışmacılar, araştırmanın ikinci kısmında bu etkinin sadece görünüm odaklı endişelerde görüldüğünü, benlik farkındalığının diğer etmenlerinden bağımsız olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca kadınların sözü edilen manipülasyonun ardından artan kendini nesneleştirme düzeylerine ek olarak sonraki günler için daha fazla görünümleriyle ilişkili aktiviteler planlama yoluna gittikleri görülmüştür. Çalışmacılara göre cinsiyetçi ideolojinin sıradan bir hatırlatmasının bile kadınların enerji ve zamanlarını nasıl kullanacaklarını etkiliyor olması "korumacı cinsiyetçiliğin sistemi meşrulaştırma işlevini ne kadar derinden gerçekleştiriyor" olduğunun bir kanıtıdır (Calogero ve Jost, 2011, s. 223). Çalışmanın son aşamasında bireysel farklılıkların göz ardı edilmemesi amacıyla, daha önce de belirtildiği gibi, denkleme bilişsel kapanış ihtiyacı da katılmış ve korumacı cinsiyetçiliğe maruz kalmanın ardından bilişsel kapanış ihtiyacı yüksek olan kadın katılımcıların en yüksek, düşük olan kadın katılımcıların ise en düşük beden gözetimi ve beden utancı düzeyi belirttikleri görülmüştür. Bilişsel kapanış ihtiyacı düşük olan katılımcıların içselleştirilmiş baskı ve sistemi meşrulaştırmanın bir sonucu olarak kendilerini nesneleştirme yoluna gitmeden önce toplumsal cinsiyet ilişkilerini gelenekselden sıyrılarak daha derinlemesine incelemeyi seçtikleri düşünülmektedir. Bu onların toplumsal cinsiyet beklentilerini meşrulaştırmalarına ve baskıcı denetimi içselleştirmelerine engel olmuş görünmektedir. Elde edilen sonuçlar, korumacı cinsiyetçiliğin, dolaylı olarak da sistemi meşrulaştırmanın, doğrudan beden odaklı yargılar ve beklentiler içermediği durumda dahi kadınların birey-beden ilişkilerine olan etkisini ortaya koymuştur. Ayrıca bu çalışma, kendini nesneleştirme kuramının öngörülerini ve kuramla ilgili şimdye kadar

yapılan çalışmaların sonuçlarını bireysel alandan çıkararak, kuramı politik düzlemde incelemesi açısından da önem taşımaktadır.

Calogero ve Jost (2011) tarafından yapılan ve yukarıda aktarılan çalışmada, her ne kadar kendini nesneleştirme kuramının etmenleri ve sistemi meşrulaştırma işlevi taşıdığı düşünülen korumacı cinsiyetçilik inceleterek bu iki değişken arasındaki ilişki ortaya konmuş olsa da, doğrudan söz konusu değişkenlerle çalışılması Calogero (2013) tarafından yapılan bir araştırma ile gerçekleştirilmiştir. Calogero'ya (2013) göre kadınların kendilerine yönelik nesneleştirici bir bakışı benimsemeleri toplumsal cinsiyet sistemini kabullerine ve bu sistemi değiştirmeye yönelik aktivitelere katılmamalarına neden olmaktadır. Nitekim yapılan çalışmanın sonuçları da bu denenceyi kanıtlar niteliktedir. Kendini nesneleştirme düzeyini katılımcıların beraberlerinde getirdikleri bir özellik olarak kabul eden karakter olarak (trait) kendini nesneleştirme ve manipülasyon sonrası oluşturulduğu düşünülen, o duruma ait, durumsal (state) kendini nesneleştirme düzeylerinin ayrı ayrı toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ile ilişkilerine bakılmış; hem karakter olarak kendini nesneleştirmenin hem de durumsal kendini nesneleştirmenin toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ile anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Her iki durumda da söz konusu ilişkinin sistemi değiştirmeye yönelik aktivitelere (protestolar vs.) daha az katılımı ilişkili olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar kendini nesneleştirme ve sistemi meşrulaştırma arasındaki ilişkiye ikinci bir kanıt sağlarken, bu durumun sonuçlarının kadınların sadece fiziksel benlik algılarından daha geniş ölçekli bir etki alanına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yüksek kendini nesneleştirme düzeyine sahip kadınlar, doğrudan görünümle ilişkili olmayan konularda dahi geleneksel beklentilere karşı koymamakta, kendileri için faydalı olabilecek bir değişimin gerçekleştirilmesinde rol oynamaya gönüllü olmamakta ve statükonun devamlılığına katkı sağlamaktadırlar.

Kendini nesneleştirme ve sistemi meşrulaştırma arasındaki ilişkiye doğrudan bakan bir diğer çalışmada ise diğer çalışmalardan farklı olarak Türkiye örnekleme ile çalışılmıştır. Kendini nesneleştirme ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını da içeren bu çalışmada da diğer çalışmalarla benzer sonuçlar elde edilmiştir. Toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırmanın dikkate alındığı ve ölçüldüğü bu çalışmada, söz konusu değişken ile kendini nesneleştirme arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Doğan, 2013). Katılımcıların kendini nesneleştirme düzeyi ortalamaları önceki çalışmalardan oldukça düşük olsa da bu iki değişken arasında pozitif yönde ve anlamlı bir sonuç elde edilmiş olması önem taşımaktadır. Bu çalışma toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ve kendini nesneleştirme arasındaki kuramsal temelde görülebilen ilişki-

nin pratik düzlemde de var olduğuna başka bir kanıt niteliği taşımaktadır ve bu durumun kültürel farklılıklardan bağımsız olduğunu ortaya koymaktadır.

Aktarılan çalışmalardan farklı olarak kendini nesneleştirme ve sistemi meşrulaştırma ilişkisi ile ilgili olabilecek diğer bazı araştırmalar da vardır. Örneğin, feminist inançlara sahip kadınların kendini nesneleştirme ile aynı yönde işlev gösterdiği düşünülebilen zayıflık imgesini içselleştirme düzeylerini ölçen bir çalışmada bu kadınların içselleştirme örüntüsüne daha az kapıldıkları görülmüştür (Myers ve Crowther, 2007). Sistemi meşrulaştırma düzeylerinin daha düşük olduğu varsayılırsa, feministlerin zayıflık imgesini daha az içselleştirmelerinin, kendini nesneleştirme düzeyi ve toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma arasında anlamlı bir ilişki olduğuna işaret ettiği söylenebilir.

Bedeni nesneleştirmeyi kültürel olarak olağan kabul eden bir bakış açısının içselleştirilmesi, 1997 yılında oturtulduğu kuramsal temelden destek alarak birçok çalışmaya konu edilmiştir. Elde edilen sonuçlar sosyokültürel beklentilerin ve ondan beslenen denetçi bakışın içselleştirilmesinin bireyin yaşamının her alanında olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Fredrickson ve Roberts (1997) kendini nesneleştirmenin hem psikolojik hem de sosyal boyutlarda olumsuz sonuçlara yol açacağını ön görmüş ve kuramın çıkışını takiben yapılan çalışmalarda da bu öngörülerini kanıtlayacak veriler ortaya konmuştur. Ancak kendini nesneleştirme kuramı ilke olarak nesneleştirme yaşantısına neden olan örüntülerin ne olabileceği tartışmalarını içermemekte ve beden-birey ilişkisinin görünüm odaklı cinsiyetçi beklentiler tarafından zarar görmesi ile ortaya çıkması muhtemel olumsuz sonuçlar üzerinde durmaktadır (Fredrickson ve Roberts, 1997). Sözü edilen olumsuz sonuçlar, makalede üstünde durulan psikolojik ve performansla ilişkili "kişisel" görünümlü etki alanlarına sahip olduğu gibi daha geniş ölçekli olumsuzluklara da neden olabilir. Özellikle kadınların kendi bedenlerine yönelttikleri eleştirel bakışın cinsiyetçi ideolojilerden bağımsız ele alınması çalışmaların oldukça kısıtlı bir alana sıkışmasına neden olacaktır. Sistemi meşrulaştırma kuramı bu konuda açıklayıcı ve yardımcı bir rol üstlenebilir. Nitekim yapılan kısıtlı sayıdaki çalışma da kendini nesneleştirme ve sistemi meşrulaştırma arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Doğrudan beden ile ilişkili argümanlar içermeyen toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırıcı yargılarla karşılaştığı durumlarda dahi kadınların bedenleriyle olan ilişkilerini özel alandan çıkarıp, kendi bedenlerini fotoğraf sergisinde yer alan bir imgeymiş gibi eleştiriyor ve inceliyor olmaları, hakim cinsiyetçi ideolojinin bireylerin en kişisel alanlarına bile sızdığının bir göstergesidir.

Son olarak, kendini nesneleştirme yaşantısından kaynağını alan olumsuzlukların anlaşılmasının, özellikle

kadınlar açısından bakıldığında, hayati önem taşıdığını söylenebilir. Fredrickson ve Roberts (1997) tarafından da belirtildiği gibi, kendini nesneleştirme yaşantısının maaş eşitsizliği, taciz, tecavüz gibi, öznel rahatsızlıklardan daha geniş ölçekli olumsuzluklara neden olduğu düşünülmektedir. Bu olumsuzlukların Türkiye açısından, kadınlara yönelik sözlü ve fiziksel taciz, tecavüz sonrasında toplum tarafından kurbanıya dönüştürülen suçlamalar (“O etekle o saatte orada ne işi vardı.”), artan kadın cinayetleri oranı, iş yerinde kadınların yükselmesine engel olan cam tavan etkisi ve daha birçok olumsuz politik bağlamli etki ile ilişkili olduğunu düşünmek kuramsal açıdan yanlış olmayacaktır. Bu derece ciddi sonuçlara gebe kendini nesneleştirme yaşantısını besleyen çevresel etmenlerin incelenmesi için daha geniş ve ideolojik bir çerçeveden bakmak, söz konusu yaşantıların bertarafı için alandaki profesyonellere ve politikacılar yol gösterecek ve böylece ilişkinin en azından bir ayağı kırılmış olacaktır. Politikacıların söylemlerinin cinsiyetçilikten uzak olmasına özen göstermeleri en temel ve en basit önlem olarak sunulabilir. Buna ek olarak, okullarda toplumsal cinsiyet derslerinin verilmesi, medya çalışanlarının kullandıkları dile dikkat etmeleri, hem kadınların hem de erkeklerin bedenlerinin işlevsel yönünü öne çıkaran yazılı ve görsel yayınların basında kendine yer bulması genel ölçekli; kadınların bedenlerinin işlevsel yönlerini keşfetmelerini sağlayacak sporlara yönlendirilmesi (bkz. Prichard ve Tiggemann, 2005; 2008) ise daha öznel ölçekli önlemler olarak görülebilir. Söz konusu politik önlemlerin daha sağlam temellere oturtulması ve çeşitlendirilebilmesi için sistemi meşrulaştırma kuramı ile yolu açılan politik bakış açısının kendini nesneleştirme yazınında kendisine daha çok yer bulması ve yol alması gerekmektedir. Kendini nesneleştirme çalışmalarının yönünde görülecek böyle bir değişim doğrudan sosyal yaşam üzerinde etkili olabileceği gibi sosyal psikoloji alanında toplumsal cinsiyet literatürüne de önemli bir katkı sunacaktır.

Kaynaklar

- Aubrey, J. S., Henson, J. R., Hopper, K. M. ve Smith, S. E. (2009). A picture is worth twenty words (about the self): Testing the priming influence of visual sexual objectification on women's self-objectification. *Communication Research Reports*, 26(4), 271-284.
- Berger, J. (1988). *Görme biçimleri (7. baskı)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Buss, D. M. (1996). Paternity uncertainty and the complex repertoire of human mating strategies. *American Psychologist*, 51, 161-162.
- Calogero, R. M. (2013). Objects don't object: Evidence that self objectification disrupts women's social activism. *Psychological Science*, 24(3), 312-318.
- Calogero, R. M. (2009). Objectification process and disordered eating in british women and men. *Journal of Health Psychology*, 14(3), 394-402.
- Calogero, R. M., Davis, W. N. ve Thompson, J. K. (2005). The role of self-objectification in the experience of women with eating disorders. *Sex Roles*, 52(1-2), 43-50.
- Calogero, R. M. ve Jost, J. T. (2011). Self-subjugation among women: Exposure to sexist ideology, self-objectification, and the protective function of the need to avoid closure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(2), 211-228.
- Calogero, R. M. ve Thompson, J. K. (2009). Potential implications of the objectification of women's bodies for women's sexual satisfaction. *Body Image*, 6(2), 145-148.
- Calogero, R. M., Tantleff-Dunn, S. ve Thompson, J. K. (2011). *Self-objectification in women: causes, consequences, and counteractions*. Washington DC: American Psychological Association.
- Courtney, A. E. ve Lockeretz, S. W. (1971). A woman's place: An analysis of the roles portrayed by women in magazine advertisements. *Journal of Marketing Research*, 8(1), 92-95.
- de Beauvoir, S. (1971). *Kadın: Genç kızlık çağı (2. baskı)*. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Doğan, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde kendini nesneleştirme ve bazı değişkenlerle ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fredrickson, B. L. ve Harrison, K. (2005). Throwing like a girl: Self-objectification predicts adolescent girls' motor performance. *Journal of Sport and Social Issues*, 29(1), 79-101.
- Fredrickson, B. L. ve Roberts, T. A. (1997). Objectification theory. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173-206.
- Fredrickson, B. L., Roberts, T. A., Noll, S. M., Quinn, D. M. ve Twenge, J. M. (1998). That swimsuit becomes you: Sex differences in self-objectification, restrained eating, and math performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 269-284.
- Forbes, G. B., Collinsworth, L. L., Jobe, R. L., Braun, K. D. ve Wise, L. M. (2007). Sexism, hostility toward women, and endorsement of beauty ideals and practices: Are beauty ideals associated with oppressive beliefs? *Sex Roles*, 56, 265-273.
- Gapinski, K. D., Brownell, K. D. ve LaFrance, M. (2003). Body objectification and 'fat talk': Effects on emotion, motivation, and cognitive performance. *Sex Roles*, 48(9-10), 377-388.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109-118.
- Gordon, M. K. (2008). Media contributions to african american girls' focus on beauty and appearance: Exploring the consequences of sexual objectification. *Psychology of Women Quarterly*, 32(3), 245-256.
- Grabe, S., Hyde, J. S. ve Lindberg, S. M. (2007). Body objectification and depression in adolescents: The role of gender, shame, and rumination. *Psychology of Women Quarterly*, 31(2), 164-175.
- Greenleaf, C. (2005). Self-objectification among physically active women. *Sex Roles*, 52(1-2), 51-62.
- Haines, M. E., Erchull, M. J., Liss, M., Turner, D. L., Nelson, J. A., Ramsey, L. R. ve Hurt, M. M. (2008). Predictors and effects of self-objectification in lesbians. *Psychology of Women Quarterly*, 32(2), 181-187.
- Harper, B. ve Tiggemann, M. (2008). The effect of thin ideal media images on women's self-objectification, mood, and

- body image. *Sex Roles*, 58(9-10), 649-657.
- Harrison, K. ve Fredrickson, B. L. (2003). Women's sports media, self-objectification, and mental health in black and white adolescent females. *Journal of Communication*, 53(2), 216-232.
- Hebl, M. R., King, E.B. ve Lin, J. (2004). The swimsuit becomes us all: Ethnicity, gender, and vulnerability to self-objectification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(10), 1322-1331.
- Hill, M. S. ve Fischer, A. R. (2008). Examining objectification theory: Lesbian and heterosexual women's experiences with sexual- and self-objectification. *The Counseling Psychologist*, 36(5), 745-776.
- Huebner, D. M. ve Fredrickson, B. L. (1999). Gender differences in memory perspectives: Evidence for self-objectification in women. *Sex Roles*, 41(5-6), 459-467.
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27.
- Jost, J. T. ve Kay, A. C. (2005). Exposure to benevolent sexism and complementary gender stereotypes: Consequences for specific and diffuse forms of system justification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 498-509.
- Knauss, C., Paxton, S. J. ve Alsaker, F. D. (2008). Body dissatisfaction in adolescent boys and girls: Objectified body consciousness, internalization of the media body ideal and perceived pressure from media. *Sex Roles*, 59(9-10), 633-643.
- Loya, B. N., Cowan, G. ve Walters, C. (2006). The role of social comparison and body consciousness in women's hostility toward women. *Sex Roles*, 54, 575-583.
- Maalouf, A. (2012). *Doğu'dan uzakta*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Martins, Y., Tiggemann, M. ve Kirkbride, A. (2007). Those speedos become them: The role of self-objectification in gay and heterosexual men's body image. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(5), 634-647.
- Miner-Rubino, K., Twenge, J. M. ve Fredrickson, B. L. (2002). Trait self-objectification in women: Affective and personality correlates. *Journal of Research in Personality*, 36(2), 147-172.
- Monro, F. J. ve Huon, G. F. (2006). Media-portrayed idealized images, self-objectification, and eating behavior. *Eating Behaviors*, 7(4), 375-383.
- Moradi, B., Dirks, D. ve Mateson, A. V. (2005). Roles of sexual objectification experiences and internalization of standards of beauty in eating disorder symptomatology: A test and extension of objectification theory. *Journal of Counseling Psychology*, 52(3), 420.
- Morry, M. M. ve Staska, S. L. (2001). Magazine exposure: Internalization, self-objectification, eating attitudes, and body satisfaction in male and female university students. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 33(4), 269.
- Muehlenkamp, J. J. ve Saris-Baglama, R. N. (2002). Self-objectification and its psychological outcomes for college women. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 371-379.
- Myers, T. A., Crowther, J. H. (2007). Sociocultural pressures, thin ideal internalization, self-objectification, and body dissatisfaction: Could feminist beliefs be a moderating factor? *Body Image*, 4(3), 296-308.
- Noll, S. M. ve Fredrickson, B. L. (1998). A mediational model linking self-objectification, body shame and disordered eating. *Psychology of Women Quarterly*, 22(4), 623-636.
- Prichard, I. ve Tiggemann, M. (2005). Objectification in fitness centers: Self-objectification, body dissatisfaction, and disordered eating in aerobic instructors and aerobic participants. *Sex Roles*, 53(1-2), 19-28.
- Pope, H. G., Gruber, A. J., Mangweth, B., Bureau, B., Jouvont, R. ve Hudson, J. I. (2000). Body image perception among men in three countries. *American Journal of Psychiatry*, 157(8), 1297-1301.
- Prichard, I. ve Tiggemann, M. (2005). Objectification in fitness centers: Self-objectification, body dissatisfaction, and disordered eating in aerobic instructors and aerobic participants. *Sex Roles*, 53(1-2), 19-28.
- Prichard, I. ve Tiggemann, M. (2008). Relations among exercise type, self-objectification, and body image in the fitness centre environment: The role of reasons to exercise. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(6), 855-866.
- Quinn, D. M., Chaudor, S. R. ve Kallen, R. W. (2011). Performance and flow: A review and integration of self-objectification research. R. M. Calogero, S. Tantleff-Dunn ve J. K. Thompson, (Ed.), *Self objectification in women: Causes, consequences and counteractions* içinde (119-138). Washington: American Psychological Association.
- Quinn, D. M., Kallen, R. W., Twenge, J. M. ve Fredrickson, B. L. (2006). The disruptive effect of self-objectification on performance. *Psychology Of Women Quarterly*, 30(1), 59-64.
- Roberts, T. A. ve Gettman, J. Y. (2004). Mere exposure: Gender differences in the negative effects of priming a state of self-objectification. *Sex Roles*, 51(1-2), 17-27.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve gelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 1-20.
- Sanchez, D. T. ve Kiefer, A. K. (2007). Body concerns in and out of the bedroom: Implications for sexual pleasure and problems. *Archives of Sexual Behavior*, 36(6), 808-820.
- Steer, A. ve Tiggemann, M. (2008). The role of self-objectification in women's sexual functioning. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(3), 205-225.
- Strelan, P. ve Hargreaves, D. (2005). Women who objectify other women: The vicious circle of objectification? *Sex Roles*, 52(9-10), 707-712.
- Slater, A. ve Tiggemann, M. (2010). Body image and disordered eating in adolescent girls and boys: A test of objectification theory. *Sex Roles*, 63(1-2), 42-49.
- Szymanski, D. M. ve Henning, S. L. (2007). The role of self-objectification in women's depression: A test of objectification theory. *Sex Roles*, 56(1-2), 45-53.
- Tiggemann, M. (2011). Mental health Risks of self objectification: A review of the empirical evidence for disordered eating, depressed mood, and sexual dysfunction. R. M. Calogero, S. Tantleff-Dunn ve J. K. Thompson, (Ed.), *Self objectification in women: Causes, consequences and counteractions* içinde (139-159). Washington: American Psychological Association.
- Tiggemann, M. ve Kuring, J. K. (2004). The role of body objectification in disordered eating and depressed mood. *British Journal of Clinical Psychology*, 43(3), 299-311.
- Tiggemann, M. ve Lynch, J. E. (2001). Body image across the life span in adult women: The role of self-objectification. *Developmental Psychology*, 37(2), 243.
- Tiggemann, M. ve Slater, A. (2001). A test of objectification theory in former dancers and non-dancers. *Psychology of Women Quarterly*, 25(1), 57-64.
- Tylka, T. L. ve Hill, M. S. (2004). Objectification theory as it relates to disordered eating among college women. *Sex*

- Roles*, 51(11-12), 719-730.
- Wiederman, M. W. (2000). Women's body image self consciousness during physical intimacy with a partner. *Journal of Sex Research*, 37(1), 60-68.
- Wolf, N. (2002). *The beauty myth: How images of beauty are used against women*. New York: HarperCollins.
- Wykes, M. ve Gunter, B. (2005). *The media & body image*. London: Sage Publications.
- Zimmerman, A. ve Dahlberg, J. (2008). The sexual objectification of women in advertising: A contemporary cultural perspective. *Journal of Advertising Research*, 48(1), 71-79.

Summary

Self-Objectification as a Practice of System Justification

Gamze Doğan

Middle East Technical University

Sexual objectification of women and its negative outcomes have been the focus of many studies since 1970s. But depending solely on sexual objectification in explaining its negative outcomes can be inadequate without referring to the associated psychological processes. Self-objectification theory investigates the psychological process of self-objectification through which sexual objectification produces several negative consequences such as depression, eating disorders and low cognitive and motor performance. Self-objectification refers to internalization of the socially accepted body ideals and its effects on one's own-body perceptions. According to the theory, contentment with the physical appearance doesn't necessarily mean one is immune to self-objectification if that contentment comes from a comparison with the body ideals presented in the media and interpersonal relationships (Fredrickson & Roberts, 1997). Several studies have investigated causes and consequences of self-objectification. For example, a study by Fredrickson and his colleagues (1998) used a swimsuit (vs. a sweater) manipulation to create a high (vs. low) self-objectification condition, then compared men and women's math performance in both conditions. The outcomes of the study show that the swimsuit manipulation worked well in priming high levels of self-objectification but this effect was only significant among women. This finding has been replicated by other studies. Hebl, King, and Lin (2004) adjusted the manipulation for men so that male participants wore one-piece swimsuits rather than shorts. With that change, manipulation worked for male participants as well, that is, in the swimsuit condition both men and women had higher self-objectification levels than those in the sweater condition and this affected their cognitive performances. These studies shed light upon the harmful consequences of self-objectification, mostly for women. However, the theory is being studied in a different approach nowadays. Recently, scholars have started to pay attention to its possible connection to the system justification theory. Both theories are similar in that they both focus on disadvantaged groups and how they internalize their current low status. The system jus-

tification theory explains why members of the disadvantaged groups are the ones who internalize and support a system that perpetuates their disadvantaged position. On the other hand, the self-objectification theory focuses on women as the members of a disadvantaged group and their internalization of the body ideals of a society, while resisting those ideals would be more beneficial both at the individual and the group level. This article suggests that a mix of both theories can be helpful in understanding why and how self-objectification works.

The possible interaction of the system justification and the self-objectification theories is quite new in the social psychology literature. The earliest study goes back to 2011. In that study, Calogero and Jost (2011) examined the relationship between self-objectification and benevolent sexism, which has a similar function to system justification. This study shows that being exposed to the cues of benevolent sexism raises self-objectification levels only for women and the effect is stronger among women with a greater need for cognitive closure. In another study, Calogero (2013) examined the relationship between self-objectification and system justification more directly. Again, the outcome was in the expected way; both variables were significantly correlated. In addition to that, women who had higher self-objectification levels than the other participants were less willing to participate in any movement that objected to traditional beliefs about gender relations. This study shows that self-objectification has a wider influence than just appearance-related concerns. While both of these studies were conducted in Western cultures, another study based in Turkey might help generalize the findings of these studies across different cultures. Accordingly, Doğan (2013) examined both self-objectification and system justification and found a significant correlation. Participants who had high self-objectification levels also had higher system justification beliefs. As far as I know, these 3 studies are among the few that try to understand the connection of both theories. However, there are some other studies that may be seen related to the issue. For example Myers and Crowther (2007) found

that feminist women internalize the thin-body ideals less than other women. To the extent that feminist women do not endorse system justification beliefs, their lower level internalization of the thin-ideal as another aspect of self-objectification hints at the presence of a strong relationship between system justification beliefs and self-objectification.

With the introduction of the system justification theory into the study of self-objectification, wider effects and consequences of the latter have come into light. Even though Fredrickson and Roberts (1997) claimed that wage injustice, sexual harassment, and even rape can be considered in relation to sexual and self-objectification of women, it is now more clear that self-objectification

is connected to beliefs at the system-level. The everyday practice of sexism and its normalization not only results in personal belief systems that in turn affect one's own perception of oneself but also results in system-level belief systems which lead to the acceptance and justification of the status quo that perpetuates one's disadvantaged position. Keeping that in mind, it is possible to say that status quo can leak into people's personal experiences, and it does so in harmful ways. To shed light on self-objectification's roots and political consequences, future studies should adopt a political psychology perspective. The systematic knowledge derived from such attempts can help scholars and politicians alike to find ways to eliminate sexual and self-objectification of women.